

મહાત્મા કૃપ્પીર સાહેબ

મહાત્મારતના મહાન સંજ્ઞામ પછી ભારતવર્ષમાં
 કિલિબુએ પોતાનો પ્રભાવ કમચા દાખવવા માંડ્યો પરિણામે
 અર્થપ્રગતના પવિત્ર સત્ય ધર્મનો હોય સ્વની ચરુચરત
 પણ સ્વા લાગી અને તેના અંગે કેટલાંક પાખંડી અને
 અશાસ્ત્રિક વિષયવાંછતાયુક્ત પુસ્તકો અને વિવિધ લંપ-
 હાંધો પ્રકટ થવા લાગ્યાં. જેઓ જરાક પણ તર્કચક્ષિવાળા
 હતા તેઓ સ્વાર્થવૃત્તિથી થોડા થણા શિષ્યોને ઉપદેશ
 આપી અનુયાયો બનાવી આચાર્યપદ ધારણ કરવા લાગ્યા,
 એટલુંજ નહીં પણ દેવચાણી સં-કૃત ભાષાના અધ્યયનના
 અભાવે પ્રાકૃત ભાષાને પ્રધાન બનાવી પોતપોતાના ધર્મના
 સિદ્ધાંતો પણ પ્રાકૃત ભાષામાજ પ્રદર્શિત કરવા લાગ્યા.
 સરવાળાદિ કાલે કમચા કમલી થવા લાગ્યાં. બાફણુ, લર્ચીય,
 બેસ્ય અને શુરો પણ પોતપોતાના કર્મથી અને આચાર
 વિચારથી જાદ થવા લાગ્યા, દાન ધર્મ ઉપરથી પદા કમ
 થવા લાગી અને દુકામા જનસમાજમા કુચાલ, કુરીતિ અને
 કુકર્મના પ્રચાર કમચા વધવા લાગ્યો.

ત્યારે પૃથ્વી ઉપર આવું બને છે ત્યારે હોકકરવા-
 શુભે ધર્મર અંશાવતાર ધારણ કરે છે. બીકુણ્ય પરમાત્માએ
 ગીતામાં શીખાએ આજ્ઞા કરેલા છે કે -

સ્થળે અને સંપૂર્ણ આપતા નથી, પરંતુ તેમનાં જન્મ સંસ્કારોની માત્ર આ રૂપરેખા હોવાથી હવે તેમનાં જન્મ ઓધી કેટલીક જાણવાયેાગ્ય હકીકત જાનેલી છે તેમ જ હવે ઉદ્ધેષ હવે પછી આજેખીએ છકએ.

જોકે મહાત્મા કબીર સાહેબ મુસલમાન સાંજીવન ઘરમાં ઉછરેલા હતા તોપણ તેમનું રટણ રામનામનું જ હેડ તેઓ રામના ઉપાસક તરીકે જણાયેલા છે. મહાત્મા કબીરના જીવનચરિત્રના સંબંધમાં પણ અન્ય લોકોનાં જાન ચરિત્રમાં જેમ પાછળથી મહત્તા મૂકવામાં આવે છે તક સાર આપણને દૃશ્ય થાય છે. તે તરફ આપણે ધ્યાન નહીં રાખતાં અથવા જન્મવૃત્તાંતમાંથી સાર ગ્રહણ કરવાં આગર્ય છે. કારણકે સાધુ જીવન એ તટસ્થ જીવન છે. વાગદિશાં ત્યાગ, મોહનો પગલ્ય અને મનોગતિઓ તરિક્કાનાં એ સાધુ જીવન છે. આ મહાન ગુણોની પ્રગા એટલી જાનિર્મળ અને અસરકારક છે કે તેના તેજથી અનેક ઉપકારો સહજ જાગી આવે છે અને તેથી અનેક આત્માને ઉદ્ધાર પણ થાય છે. સાધુને અગે ઉપલા કથનાનુસાર વર્તન હોવું જોઈએ અને, તદ્વત મહાત્મા કબીર સાહેબમાં હર્દ એક જ કોઈ માન્ય કરશે. આવા ગુણો મહાત્મા કબીર સાહેબમાં કેટલે અંશે સમાયેલા છે તે જાણવાનું ખરું સાધુ તે: તેમનાં કાવ્યજ છે તોપણ વિશેષ દૃઢિભુત થવા તેમ

ગુરુ કરવા સંકલ્પ કર્યો. આથી પોતે રામાનંદ સ્વામિ પાસે
 જઈ પોતાને શિષ્ય કરવા વિનંતિ કરી. પરંતુ સ્વામિજીએ
 કહ્યું કે તું શુદ્ધ ને શુદ્ધમંત્ર આપી શકતો નથી. આથી
 કબીર સાહેબ તરત પાછા ફર્યા. રામાનંદ સ્વામિને એવો
 નિયમ હતો કે હંમેશાં પ્રાતઃકાળમાં ચારવાળે ગંગાતટે
 ઉપર જ્ઞાન કરવું. એક દિવસ નિયમ મુજબ સ્વામિજી
 ગંગાજળના માટે જતા હતા તે વખતે કબીરજી તેમના
 રસ્તામાં આવ્યા. પાયા અંધારાના લીધે સ્વામિજી કબીર
 રજીને એક શક્યા નહિ. જેથી તેનો સાંખડીની ઠોપર કબીર
 રજીના મસ્તક ઉપર લાગી. આથી કબીર સાહેબ રોવ
 લાગ્યા એટલે સ્વામિજીએ ઉભા રહી તેના મસ્તક ઉપર
 હાથ મૂકી તેનું આપાસન કરવા લાગ્યા અને કહ્યું કે—
 “ગરબ, ન. મન, રામ રામ કહે.” કબીર સાહેબ સુપ રહી
 કહેવા લાગ્યા. “ગુરુજી, રામરામ કહું?” સ્વામિજીએ કહ્યું
 “હા.” તે સમયેયજ કબીર માહેબે રામરામ કરવા માંડ્યા
 અને સ્વામિજી ગુરુ કર્યા. પરંતુ જઈ મગામાં તુલસીના
 મંત્રના પાઠથી તે હાથમાં તુલસીની માળા લઈ લગભગ
 ઉપર વેળુ-નું નેલક લાઈ વેળુનું ખડું સ્વરૂપ પાર
 કહું અને સ્વામિજીની પૂજા મગાવા માંડી. કબીરજીને વેળ
 વના રૂપના જોઈ જામું સંભાસી વારવાર પડા કરવા લાગ્યા
 કે ગુરુજી, મને આપો વેળ પારજી શાથી ક્યો છો? કબીર
 રજી પ્રત્યુત્તર દેતા કે મેં રામાનંદ સ્વામિને આપા શુરુ કર્યો

એક લોકાની મજબુત પેટી મંગાવી તેમાં કબીર
 બેસાવી પૂરી રૂઈ ઉપર મજબુત તાંતું માર્યું. અને
 ઉપરથી મજબા ઉપર ચઢાવી ગંગાજીનો જહેનની
 બાગમાં નંખાવી રીધી, પેટી તરતજ પાણીને તળીએ
 પરંતુ કબીર સાહેબતો જળ ઉપર આસન લેવાથી કા
 બજન કરતા લભામના ભેવામાં આવ્યા. આવું કાતક ભે
 બાદગાહે કહ્યું, પીર સાહેબ, જોયે તો કબીરજીને પાણી
 દુબાજવા પડ્યું કબીર સાહેબતો આ પાણી ઉપર પડે
 શકે છે.

દેખતછીએ કહ્યું, હજુર, તે શાવ પ્રત્યક્ષ જણાય
 હારણ કે કબીર તો પેટીમાંથી તેજા બાકુના ભેરે બંકા
 આવેલા છે પરંતુ જો હું તેને અગ્નિમાં બાળી નાંખુ જ
 નેમણી બધે તો તેને હું ખુદાનો જ શ સમજુ.

કબીર સાહેબનો અગ્નિમાં પ્રવેશ.

ઉનાજ ગરના મેલો મેલો કદાચે તાવી સુજય
 જ્યાં જાવ્યા અને જવારે અગ્નિ પડ્યું પ્રજ્વલિત થયે
 તે જગતે કબીરજીને પ્રવેશ કરવા કહેવામાં આવ્યું, તરત
 કબીર સાહેબે તનનુ બજન કરતું પ્રજ્વલિત અગ્નિ
 પ્રવેશ કર્યો. આ જ અગ્નિ તેમનું વહન છીવત જણાયે

બેડા હતા. તે વખતે પાણીના પૂર્માં એક બાજકની લાઈ તથાતી જમણ. બાદમાં જ્યાં મુડાને છાતું કરવા ખાસ દડ કરી અને આખરે કબીર સાહેબે લાવાર થઈ કહ્યું, “ મુદું ! ઉઠ કુદરત કે કમાલસે. ” મુડું તરતજ સંજવન થઈ બેઠું થયું. જ્યાં એક બાદમાં કહ્યું, કબીર સાહેબ, તુમને બડા કમાલ ક્રિયા. કબીર સાહેબે કહ્યું ડીક છે. આ બાજકનું નામ પલ્લુ કમાલ પડશે. તે જગતમાં મારા પુત્રના નામે ઓળખાશે. તે દિવસથી કમાલનો ઉત્પત્તિ થઈ અને તે કબીરપુત્ર કમાલ કહેવાય છે.

આવી આવી રીતે કબીર સાહેબની પરીક્ષા બાદમાં જાવન વખત તીષી કહેવાય છે અને તે ગમાખમાં મહાત્મ કબીર નામજનન કનંતજ જણાયા છે

કબીર સાહેબના બંધારાતું વૃત્તાંત.

મહાત્મા કમાલ સાહેબની કીર્તિ દિનપ્રતિદિન વૃદ્ધિગત થવા લાગી. આથી તેમના વિરુદ્ધ પક્ષના લોકો ઈર્ષ્યાથી ૧૭,૨૧ હાથ અને કોઈ પક્ષ પ્રકારે કબીર સાહેબ પ્રતિષ્ઠાદીન થાય તેવાં મુકિત યોજવા લાગ્યા. કેટલાક દેવી પ્રાર્થનાએ એકત્ર થઈ એવા મુકિત રચી કે આપણે દેશ દેશાનર માણસો કાઢવી એવું બાહેર કરવું કે અમુક દિવસે કબીર સાહેબ બહારો કરે છે. અને તેની ખબર કબીર નાંકેને પડવા દેવી નહીં. આમ નિશ્ચય કરી કેટલાક

જો આપણે જોઈએ તો કહી શકીએ કે મહાત્મા કબીર સાહેબનું
 સ્વભાવ દેવના શાસ્ત્ર, અહોડીદ, નિર્મળ અને પરોપકારી
 હતો. હું આમાં એક મહાત્માને કહીશ, એક ખરા મહાત્માને
 કહીશ, જેણે કુલોની આશ્રયકતા આપણા આપે થયેલો
 દશાવિહી છે તે તમામનું આરોપણ લેમનામાં હતું નિમ
 કહીશ તો તે સમયને નિમ મળ્યું. આથી વિદ્યેય નથી
 અમારું મહાત્મા કબીર સાહેબ હાંસી આપણની કહીશ
 હું આમાં જણાવી લેમના કપરેય કેવા પ્રકારનો છે તથા તે
 મના થમની મહત્તાનું કેન્દ્ર લેમના પામિત નિર્મળનું કે
 કહેવું કરેલો આશ્રયક હોઈ તે દશાવિહી પ્રચલન કરાવ્યું

મહાત્મા કબીર સાહેબના આ સ્વભાવનો ન્યાય.

મગદર કહીશી છે મગદર દર છે ત્યાં જવાનું મગદર
 કહેવું પ્રચલન હતું અને પાછળના શિષ્ય વર્ગને કહ્યું
 કે હું મારો આ સ્વભાવ તેજ દશાવિહી છે. મગદર
 સાહેબના મગદર જવાના સમયમાં મગદર કહી લેમના શિષ્ય
 વર્ગે વિદી મુખ્ય વૈશિષ્ઠ્ય વાળેલો તથા નિર્મળના પામિત
 ત્યાં કઈ પદોલેલ. આ વખતે કહેવમાં તુલ્ય થયું. મગદર
 કે કહેવું કબીર સાહેબના શાખને આપણને મગદર કહી
 અને કહેવું આપણ પકાલું તમે કહેવમાં તુલ્ય આપણને
 કહેવમાં વધી જશે એક કહેવું કબીર સાહેબના કહેવમાં
 કહેવમાં તમે મગદર મગદર આપણ સમયે કહેવમાં મગદર
 મગદરની કહેવમાં નિર્મળ મગદર કહેવમાં મગદર કહેવમાં

સર્વ પ્રકારના સાધુઓની તેજા નિષ્કપટ હાલથી કદી
પરંતુ યાની વિચારસીમા, વિવેકી પરખી સંત કે જે સત્ય-પુર-
વની બ્રહ્મિને ઉપદેશ આપી સદાચરણમાં પ્રવૃત્ત કરે તેની સેવા-
મતિ સદા તત્પર રહેજું વિરોધતઃ સ્વપર્મના સાથા વિવેકી સત્ય-
નો ઉપદેશ બદાવી ભરણ કરવો અને તેનો ખ્યાનપૂર્વક નિવાર-
કરવો ભરણ કે સ્વપર્મમાં પૂર્ણ અને દૃઢ સતિના વચનોથી
પર્મમાં દૃઢ આરથા અને સ્વપર્મ પ્રતીક્ષતા થાય છે, તેના વિરુદ્ધ
જેટલે પરમર્મ (વિપ્રધ્યપર્મ) સાધુઓના વચનથી સ્વપર્મમાં
અથવા અને બમ ઉત્પન્ન થાય છે.

જે સાધુમાં પોતાના ગુરુને મળતા ગુરો દસ યાવં તે
સાધુને પોતાના ગુરુથી જિનન ન સમજ્યા અને અમેદ ભુકિથી
બદાપૂર્વક તેમની નિષ્કપટ બ્રહ્મી કરવી.

(૫) સર્વ ચરાચર જીવધારીઓ ઉપર સમાન ભાવથી
દયા રાખવી. જમે તેજા સ્વરૂપમાં આ આશરમાં પણ જીવધારી
દેવ તોપણ તે તમામને પોતાના આત્મા અને શરીર સમાન
સમજ્યા. (આત્મચત્સર્ગ મૂનેષુ યઃ પરચતિ ત વરચતિ ।
માતૃક.) કોઈ પણ સમયે કોઈ પણ જીવધારીને દુઃખ ન બા-
પતું સસારમાં પોતાનો નિર્વાહ એવા પ્રકારે કરવો કે આપણા
તરફથી કોઈ પણ જીવધારીને કોઈ પણ પ્રકારે કોઈ પણ ભૂતની
હાનિ ન થાય. તમામ જળચર, ચળચર, વનચર, પશુ, પક્ષી,
સ્થાવર, જંતુર આદિ તમામ ઉપર સમાન દયા દષ્ટિ રાખવી.
તમામને આપણા પોતાના શરીર અને પ્રાણ સમાન સમજ્યા.

(૬) માંમઆહાર એ સર્વ પોર પાપ પેટી મહા પાપ
છે એમ સનજવું. માંસાહારી જમે તેવો વૃક્ષી અથવા તો પૂર્ણ

પરિણાલી જેટલે તેમજ તેને ઝાઝા દિવસ સંતત્યમાર્ગે મોઝા બહુ
જોઈ નથી. પાંચાણી અપ્રત્યક્ષાનનો અધિશારી કલ્પ રાખે
તો અને તેની મુલિ રહાપિ ખજ થતી નથી.

[illegible]

(૮) અધિકારી ની જગ્યા ઉ.

(૬) જેટલા આધાર અને ૧૫ યજ્ઞોગ્રંથ છે તે (હુન) મુર્તિ કહેવાય છે. તેમાંથી ૧૧ને ૫૬ પૂજનાર મોહનો અર્થિત રી મર્તિ કહેવો નથી. જેની રીતે હુન ખરણી (મર્તિપૂજન) જાનપાઈનો રસ્તો છે તેવીજ રીતે ૬૧ મર્તિનું આન અને તેની મર્મિય એ જાનદારની કૃષી છે.

(૧૦) ને કોઈ અનુવાન પોતાના આરે દોષ તે તમામ
અસ્થ પશુઓ (પાત્ર પ્રાણ) ને અર્પણ કરવા અને ૧૪૮.
પિતે સ્વીકારવા.

ગાંધીજીનાં પત્રો અને ચિત્રો જોઈને માર્ગદર્શક દ્વારા
 સ્વચ્છતાની ભાવનાને ગાંધીજીનાં સત્ય પ્રત્યક્ષ અભિવ્યક્તિમાંથી
 જાણી શકાય છે. આથી જ સત્ય પ્રત્યક્ષ અભિવ્યક્તિ
 ગાંધીજીનાં પત્રો અને ચિત્રોનાં અભિવ્યક્તિમાંથી જ સત્ય પ્રત્યક્ષ
 ગાંધીજીનાં અભિવ્યક્તિને જોઈને ગાંધીજીનાં પત્રોનાં દ્વારા જ સત્ય
 પ્રત્યક્ષ અભિવ્યક્તિને જોઈને ગાંધીજીનાં પત્રોનાં દ્વારા જ સત્ય
 પ્રત્યક્ષ અભિવ્યક્તિને જોઈને ગાંધીજીનાં પત્રોનાં દ્વારા જ સત્ય
 પ્રત્યક્ષ અભિવ્યક્તિને જોઈને ગાંધીજીનાં પત્રોનાં દ્વારા જ સત્ય

કરે. જે પુણ્ય પ્રથમ સ્વપ્ન પદ્મામ્ અપેક્ષા કરી પરીણા તે પાપ
પ્રવચ્ચ કરે છે તે પુણ્યને તેનું ફળ અપ્રમનમાન મહે છે અર્થ
હસ્તિ છે કે અપવંત શુદ્ધ અને સ્વચ્છ નિવૃત્તિ-આશિ
(૧૧) કરવે.

(૧૧) અસત્ય જોલનું નદી અથવા તો અસત્ય વચન આપે
નથી, અસત્ય જોલનાર કે અસત્ય આમનારનો સંગ કરવો નહીં
કે તેની સાથે કોઈપણ જાતનો વ્યવહાર સમ્પર્ક નહીં.

(૧૨) ચારી કરવી નહીં તેમજ ચાર લોકનો સર્વે પશુ ન
કરવો. ચાર લોકની મનસનમા નામેલ મનુ નહીં તેમજ તેમને કોઈ
પશુ સલાહ આપવી નહીં. નેમના માલ પશુ ખરીદવો નહીં, કોઈ
નહીં અથવા તો નેમની પા પશુ જનું નહીં.

(૧૩) જુનારે રમવા નહીં જુનારે એ મદાન અનર્થનું ફળ
છ. જુનારીએ: ૧) મદ. ૨) દસ: ચાપ હો. મદારામ્ નજ, મદારામ્
ગુર્જરિ આદિ જા. ૫. ૫ નમાવનારો પશુ જુનાર્યો ફળથી વધુ છે.
જુનાર, અસત્ય, નર્, વ્યભિચાર અને દિસા આદિ સર્વ પાપો
પરપર એક મનને ધરાવે છે કે ઉપરાંત પૈકી એક પશુ પો
દાખલ થા. કમરા: તમામ આપોઆપ પ્રવેશ કરે છે આપી
માહેનો એક પશુ દોષવાલો મનુષ્ય મદાન કદ અને દુ:ખો સસ
નમ અનજની પશ્ચાત્ક્રમા નકામી જાને છે.

(૧૪) આ અંગવેદ ઉપર બાર તિથક મારજુ કરતાં કપ
નમા સીધી લોહી સમાન નિષ્ક કરતું નેવીજ રીતે માયા ઉપર
પને આપો ઉપર, તાણિ, હકપ, જૂળ, અને જાને જાની ઉપ
ચમ મહોડા તન્દ્ર ફળતા ફળતા પીક ઉપર અને માન ઉપર તિ
લગ કરવા.

[illegible]

2. 1. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841.

1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 2676, 2677, 2678, 26

$$(x_1, \dots, x_n, y, z, \theta) \in \mathcal{M} \quad \text{if and only if} \quad (x_1, \dots, x_n, y, z) \in \mathcal{M} \text{ and } \theta = \theta(x_1, \dots, x_n, y, z)$$
$$\text{Def } C_{j_1} = \{x \in X \mid \exists y \in C_{j_1} \text{ s.t. } x = y\} \quad \text{for } j_1 = 1, 2, \dots, n-1 \quad \text{and} \quad C_n = \{x \in X \mid \exists y \in C_n \text{ s.t. } x = y\}$$
[illegible]

44-38861-100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916,

【例 1】已知 a, b, c 是正实数，求证： $a^2 + b^2 + c^2 \geq ab + bc + ca$ 。

$\Delta H_{\text{f}}^{\circ}(\text{C}_2\text{H}_2) = 226.7 \text{ kJ/mol}$, $\Delta H_{\text{f}}^{\circ}(\text{C}_2\text{H}_4) = 52.3 \text{ kJ/mol}$, $\Delta H_{\text{f}}^{\circ}(\text{C}_2\text{H}_6) = -84.7 \text{ kJ/mol}$, $\Delta H_{\text{f}}^{\circ}(\text{H}_2\text{O}) = -285.8 \text{ kJ/mol}$, $\Delta H_{\text{f}}^{\circ}(\text{CO}_2) = -393.5 \text{ kJ/mol}$

1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524, 2525, 2526, 2527, 2528, 2529, 2530, 2531, 2532, 2533, 2534, 2535, 2536, 2537, 2538, 2539, 2540, 2541, 2542, 2543, 2544, 2545, 2546, 2547, 2548, 2549, 2550, 2551, 2552, 2553, 2554, 2555, 2556, 2557, 2558, 2559, 2560, 2561, 2562, 2563, 2564, 2565, 2566, 2567, 2568, 2569, 2570, 2571, 2572, 2573, 2574, 2575, 2576, 2577, 2578, 2579, 2580, 2581, 2582, 2583, 2584, 2585, 2586, 2587, 2588, 2589, 2590, 2591, 2592, 2593, 2594, 2595, 2596, 2597, 2598, 2599, 2600, 2601, 2602, 2603, 2604, 2605, 2606, 2607, 2608, 2609, 2610, 2611, 2612, 2613, 2614, 2615, 2616, 2617, 2618, 2619, 2620, 2621, 2622, 2623, 2624, 2625, 2626, 2627, 2628, 2629, 2630, 2631, 2632, 2633, 2634, 2635, 2636, 2637, 2638, 2639, 2640, 2641, 2642, 2643, 2644, 2645, 2646, 2647, 2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653, 2654, 2655, 2656, 2657, 2658, 2659, 2660, 2661, 2662, 2663, 2664, 2665, 2666, 2667, 2668, 2669, 2670, 2671, 2672, 2673, 2674, 2675, 26

[illegible]

RE: WYOMING

[illegible]
$$| \mathcal{H}_n | \leq \sum_{i=1}^n | \mathcal{H}_i | \leq \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^i | \mathcal{H}_j | \leq \sum_{j=1}^n j | \mathcal{H}_j | \leq \sum_{j=1}^n j \cdot 2^{j-1} = 2^n - 1.$$

454 JUL

[illegible]

$\frac{1}{\sqrt{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} f(x) e^{-x^2} dx = \frac{1}{\sqrt{\pi}} \int_{-\infty}^{\infty} f(x) e^{-x^2} dx$

100

1. *Journal of Management Studies*, 1996, 33, 1, 1-14.

Figure 1. The effect of the concentration of the *Agrobacterium* suspension on the transformation efficiency of *Agrobacterium* strains.

100

1. *Chlorophyll a* and *Chlorophyll b* were determined by the method of Lichtenthaler (1987). The total chlorophyll content was determined by the method of Arar and Cook (1980). The carotenoid content was determined by the method of Lichtenthaler and Wellburn (1983).

1. *Chlorophyll a* (Chl *a*)

Figure 1. The effect of the number of trials on the mean accuracy of the responses. The error bars represent the standard error of the mean.

(૩૫) જો ઠાઠ મણકાનો દરજો આવે તેમજે લાકડા નિ
લો સારી રીતે પગલા લઈએ છે. પણ વિષમ ગ્રામજે જોઈએ
૧ મણકા જે કાજનો બજારમાંથી આવ્યા જમાવશે અને દુઃખકા
પ્રમાણી બચાવશે.

(૩૬) કલ્પગુણી રૂપાના પન્નચાકનું કાંઈ પણ વિગતજી ન
કરજું. કાંજે કાંજે તેમની રૂપા બદલ તેમજે પન્નચાક આપવા. એવું ન
જાનું જેઠાએ ૧ ગ્રામ પ્રાદેના કરી અને પાછળથી રામરી મનુ
જીની ઠાઠ પણ દિવસે દુકાત વતો નથી.

(૩૭) કલ્પરીખમ જે કુદિનનું ચિન્દ છે. માનને દમરો વા
સજવું.

(૩૮) મનપ્રેમ વચર બકિલ નિપજ છે

(૩૯) જોડો સરિતા માદોનો ત્યાગ કરી બાંધવા પ્રા-
૭ તેઓને ધન્ય છે

(૪૦) ઉદારતા વચર ઠાઠ પણ બાંધવાનું ૫ પ્રાપ્ત કરી ના-
કાનું નથી. ઉદાર ઉત્તમ મોકમાં નુખી થા. રા. લ અને તેનું અપ
સુધ પછી મદાન રજાવવા અને છે. કપજીટ જાગળ બાંને નેની તપ
ધર્મો નિપજ નીવડે છે. મને તેટલી બકિલ અને કાજવનો દાર
કરે પડેનું નિપજવાથી અતિરિક્ત અન્ય રાખ આપ થતું નથી
પણ ઉત્તમ મોકમાં દુ.ખનોજ કાળી અને છે.

આના સજપમાં મદાના કપાને માદોજ અનેક રકમ જે
વજુ છે ૧:—

દામીનો બહુને તરે, દે.પી તરે અનંત;

લોભી હવડ ના તરે, કદે કબીર સિધંત.

(૪૧) મૌન્ય જે હનમ ગાન છે. = મધકાનનાર બોલ.

શ્રુત્યુવશ થયા. કાંઈએ પણ પારખ્યુંજ વગર સત્ય લોકનો પંથ માં
સ ક્યો નહીં.

[૯] જે કાંઈ કાંઈપણ કવનું રક્તપાન કરેશે તેનો પ્રતિ-
શાપ તેને અવશ્ય આપવો પડશે, જે કાંઈ બન્યને દુઃખ આપી
તે નિશ્ચય કરી દુઃખ પામશે.

[૧૦] પોતાની સ્ત્રી સિવાય અન્ય સ્ત્રી ભોજનનાર મદા-
યાપીની ગણનામાં અણુયો. સાધુઓએ વિવાદિત અમર તો અવિવા-
દિત સ્ત્રીથી હમેશાં દૂર રહેવું.

[૧૧] ગુરૂની આજ્ઞા ઉલ્લંઘન સમાન અન્ય મદા પાપ
કાંઈ નથી.

[૧૨] સત્ય ગુરૂનું શરણ તમામ કલેના માટે સુખદાઇ છે
તેના શરણમાં તમામ પાપ નષ્ટ થશે. સત્યગુરૂના શરણમાં હમેશાં
નિર્ભય રહેતુ અને એમ સમજતું કે સત્યગુરૂ, મારા તમામ અપરા-
ધની ક્ષમા કરશે. શરણ કે તેનું નામ પતિતપાવન છે.

[૧૩] અદકારી તથા દેવીપુરૂષને સત્ય પુરૂષની ભક્તિ કરી
પણ પ્રાપ્ત થતી નથી. જે કાંઈ હિંમત મેણીએ પદોચ્ચી તમ્મ નવશે,
અને ધનરાત્ર ૫૮ દાન પર્મ કરી સાધુ સેવામાં તત્પર રહેશે તેના
માટે ભક્તિ તથા મુક્તિનાં દાર કાવચ ખુલ્લાજ રહે છે. જે ખતુખ્ય
એમ સમજે કે હુ આ દુનિયામાં તુજ પ્રાણી પું અને જેટલાં ક-
રવારી છે તે તમામ મારાથી કેવડ છે અને તમામને પોતાના સ-
માન સમદર્શિથી જુએ. (આગમવત્સલવંશુતેષુ) તે મુક્તિનો અ-
ધિકારી બને છે.

[૧૪] જે કાંઈ યાપ છે તે મારાથી યાપ છે એમ સમજતું

જોઈ પાંદડે તેના સત્ત્વ મુશ્કી સહાયતાથીજ થાય છે અને તેજ મા-
ત્રી મનામના પૂર્વે કરી એમ સમજવું.

(૧૫) કપેલાં કાણી કાપો કરચખા ઉલ્લ ૧૨૦૦,

(૧૬) મગ પુષ્પના જોડણી પાંચ, પુષ્પી ઉપર પ્રયોજન છે
તેમાં દેખવપર્ષ ક્રેપ છે, તે સનેહગુણી પર્ષ દોઢ તેમાં કમો આ-
કાશો અને નિયમો મત્ત પંચની સીડી સમાન છે.

(૧૭) કાલ પુષ્પ અને કમીર એ ઉભય એક મગ : ૫
તેજુ કાચાનેરૂં ખપેન છાંદી ગ્રામ છે અને તે કાચના પાતળાં
સુખ થાય છે, નવ, મન અને મન મુરને અર્પણ કરવા એ કા-
છે પરંતુ પેનાની કમારનો દોષો બાજે તે અવશ્ય વરને અ. ૫૦

(૧૮) હરિયાન પુષ્પ મુશ્કીનો કાચી છે

(૧૯) પાશ્વપુષ્પ અનેક રચનપર ઉદ્યોગન પ્ર ૫૦ :
કુલી કાચપામાં ગરુડા નથી ત્યાંથી તેજુ દોન દુર્લભ છે

(૨૦) અમાન અસાત્તમ : ૫૦ છે. પરંતુ જા પેનાં ના
કિમી કો તે કાં પજ અસાત્ત માટે કમી નહિ

(૨૧) ગાજાંતો રિપ જાગુ એ અનુષ્ઠાન ૧૦૦ છે

(૨૨) પાને કાલપુષ્પના કાકિત કરવો અન અન : ૫૦
કદા પ્રયત્ન કરે, નત્તને કાલ પુષ્પના કાકિત કરવે કદા અન-
અસાત્ત ૫૦ અને તેને ૧૦૦૦ કરવે

(૨૩) રોડ અનુષ્ઠાન વરે કાકિત પાંચેના, પાંચેના
એકથ પ્રયત્ન કરે છે અન અન પર્ષો ઉપા : ૫૦ : ૫૦ : ૫૦ :
કરુ ન એકથે ૫૦૦ અનુષ્ઠાન તેમ કો કે જા : ૫૦ : ૫૦ :
કોલે પર્ષ દોષ છે : ૫૦ : ૫૦ : અનુષ્ઠાન કરવે ૫૦ : ૫૦ :
અનુષ્ઠાન કાકિત વરે ૫૦

વળી વહેતા પાણીને સ્થિર કરી શકે છે અને સ્થિરને વહેતા બનાવી શકે છે. સાહેબ (પરમાત્મા) જે દિવસે જેમ આહે તેમ કરી શકવા સમર્થ છે; મતલબ કે પરમાત્માએ 'તમામ પ્રકારનું કાર્ય' પાતાનાજ હસ્તક રાખેલું છે.

હાથી અટકયો કીચમે, કાઢે કો સમરન્ધ;

કી બલ નિકલે આપને, કિ સાંઠ પસારે હત્ય. ૩

હાથી કીચડમા પુચી ગયા હાય તે તેને બહાર ઝડપાને કાનાના નામથી નહિ કહેવાય. આના પ્રયુક્તરમાં કખીર સાહેબ કહે છે કે કાલો તે પાતાનાજ બગવા એટલે આત્મબળથી નીકળે, નહીં તે સારું કહેતા પરમાત્મા પાતાનો હાથ પસારેથી અથવા પરમાત્માનાજ મદદથી બહાર નાકળી શકે. બીજી રીતે કહેએ તો મનઃપી હાથી સસારનો અનેક આપણા (આધિ, વ્યાધિ અને ઉપાધિ) માયા, મોહ, જાદુ કીચડમા ગુન્કાય સહ ગયા હોય તો પછી આ મનઃ પી દારૂને તેમાથી નાબુ મુક્ત કરી શકે. જ્યારે રીતે નપડાએ મનઃપી હાથી કાલો પરમાત્માનો કયાલો સાધી પરમાત્મા કૃપાદિ કરી પાતાનો હાથ લખાવ અર્થાત્ હૃદયમા રાનાતુર ઉત્પન્ન કરે તો તે પાતાના જ આ મનઃપી નકલ વધી શકે. આજ નેહાદરખુંને લગતુ ઉદાહરણ આપણા નાથે પ્રધામા મનઃપી મેડાનુ છે.

ને નોંદણુ દિયા તે હરિ સહા, ના કરને જોને મારીરઃ
જે કણુ દિયા સો હરિ દિયા, તાને બચા કમીર. ૧

કમીર સોજેણ રહે છે કે જ્યાં થયીરે કાંઈ કણુ નથી
નેમ-તે કરી શકે તેમ નથી તેમ કાંઈ કરવા શક્ય પણુ
નથી, પરંતુ જે કાંઈ કણુ છે તે હરિજીવ કણુ છે અને તેના
ચોર વમામ બનેલું છે. જ્યાં નાખી કબોરે સાકીને પાતળા
જાણી કન્ઠા કાંઈ કિંચ પ્રતિ કંઠાથી રોય જીમ જળુન
છે. કારણ કે આને બધવાઈ એવો નીકળે છે કે જે કાંઈ
કણુ નથી, માસથી કાંઈ થઈ શકતું નથી તેમ જ્યાં મારે સુલ
રેલ કમીર શક્ય પણુ નથી, પરંતુ કદાચ જે કાંઈ થઈ
રોય જીમ તમે જાનતા રા નો તે હરિજીવ કણુ છે. આની
પ્રતિમાં નીચેની જાણોનો આપે છે કે—

જે કણુ દિયા સો તુમ દિયા, મેં કણુ દીયા નાહિં
કહું કદો જે મેં દિયા, તુમરી મેં મુજમાંદિ. ૫

હરિ પરમાત્માને સંજોગથી કમીર સોજેણ જળુન છે કે
જે કાંઈ કણુ છે તે તમેજ કહેલું છે, મેં કાંઈ કહેલું નથી
કદાચ મેં કહેવું એમ કહો તો તમેજ મારામા હજા. અર્થાત
આશ જાત કમળના તમેજ બનેલા છે. અને તેથી જે કાંઈ
પાવેલું હોય તે કેવળ. તન્વારી પ્રજાઓજ પાવેલું છે એટલે
તે તમે પાવેજ કહેલું છે. હવે જે તેમ માનવામાં ન આવે તો,

મૂપ દુખી અવધૂત દુખિ, દુખી રૂંક જિપરીત;
કહે કબીર મે સાખ દુખી, મુખી સંત મને જીત. ૧

સાખ દુઃખી, અવધૂત-યોગી દુખી, ગરીબ પણ વધારે
દુઃખી, કબીર સાહેબ કહે છે કે આ તમામ દુઃખીજ છે.
ત્યારે મુખી કેણ ? તે જણાવે છે કે મુખી માત્ર તેજ
સંતજન કે જેણે 'પાનાતુ' મન જીત્યું છે.

પરમાત્માના સામર્થ્ય સંબંધી કબીર સાહેબ જ
જણાવે છે કે—

સાંઠ મેરા જાનિયાં, સહજ કરેં વ્યવહાર;
જિન ડાંડી ખન પાત્રો, તૈલે સખ સંસાર. ૨

મારો સાંઠ—પરમાત્મા વેપારી વાણિયો છે પણ તે
કેવો કે સહજમાંજ વ્યવહાર કરે છે. અને વગી વગર ડાંડી
જાગે વગર પદસે (ત્રાજવા) તમામ સંસારને તોળે છે.
કોઈ પણ ચીજ જોખવા માટે વેપારીને ત્રાજવાંની જરૂર
રહેલી હોય છે; પણ આ વેપારી એવો છે કે જે ચીજને
જદસે આખા સંસારને વગર ત્રાજવે જોખે છે અર્થાત સકળ
સંસારનો તાલ-ન્યાય-વગર સાદિયે કરી શકે છે. હવે
પરમાત્માને પામવાના માટે કયું સાધન છે ? એવો પ્રશ્ન
વાચ્ય તો તેના પ્રત્યુત્તર તરીકે કબીર સાહેબ સુમરનકો
જાગ જણાવે છે. સુમરણ કરવું એ ખાસ પ્રધાન છે. પણ

તે રૂઢી રીતે ક્રેવુઃ તેના અર્થ—

૨ સ્પર્શ બોધ.

સુમરન મારગ સદૃશ્ય, સત્યગુરુ દિવા બતાવ્ય;
સ્વૈસદિરવાસને મુમિરતા, એક દિન મિલમી આપ.૧

કબીર સાહેબ કહે છે કે સત્યગુરુએ સદૃશ સ્પર્શબોધને
માર્ગ બતાવી દીધો. આશ્વિનવાસ સ્પર્શબોધ કરતા એક
દિવસ (પદ્મવતી વાસ) મળી જવાય છે. એક પ્રાપ્ત
શ્રવણ છે. એકાદને તદ્દરૂપમાં મળી આવું કહેવામાં આવે છે. સત્યગુરુ
જ્યાં રૂપ કબીર સાહેબે વાપરેલ છે તે રૂપ બદલાઈ
શ્રવણ બનેલું છે. કાલકાંડે ગુરુ સત્યગુરુની મહત્તા થઈ
દેવતા અને માનવ પુરુષોના બતાવેલ. (ગુરુએ એક
પ્રાપ્તશ્રવણ સ્પર્શબોધને. પદ્મવતી વાસવાસ) આ પ્રાપ્ત-
શ્રવણ ગુરુને સામાન્ય મનુષ્યરૂપે જાણી શકેલું સાક્ષી રૂપે
રૂપ બતાવેલ છે. આ રૂપના ગુરુને. સ્પર્શબોધના ગુરુ
સ્પર્શ. નાદોને પણ એકાદ કાળ પાસે રૂપ બદલાઈ શકે
છે. કહેવનું બતાવેલ છે કે

ગુરુ ગોવિંદ દોનો ખંડ. (નો લાગે પાય;
મલિકાની ગુરુ આપને ગોવિંદ તથા બતાવ,
ગુરુ ગોવિંદ દોડે એક દિવસ નામ આપના;
આપાને દેવ બતાવે. તબ પાસે રૂપાર.

કરવાયે જતાવેલ છે પણ આવા તમામ અંગેનો સમા-
વેશ માત્ર સ્મરણમાંજ થઈ જાય છે. આથી કર્ણાદ આઉંબ
કહે છે કે જેઓ શ્રામજન એટલે સમ-પરમા-માને જાણવા-
વાળા-મોક્ષ પામવાનો ખરો રસ્તો શોધનાના વાળે, છે કે
સ્મરણ જેવું અન્ય કંઈજ નથી -સ્મરણનો મહિમા જણા-
વતા કહે છે કે—

મહાકામી સુમિરન કરે, પાવે ઉત્તમ ધામ:

નિહકામી સુમિરન કરે, પાવે અવિચલ નામ. ૭

કામી પુરુષ--વિષયાધ પુરુષ પદ્ય કો. ૧ ના અર્થ-
રજુથી. સ્મરણ કરે તો તેને ઉત્તમ ધામ પ્રાપ્ત થાય
અને નિહકામી પુરુષ સ્મરણ કરે ના. ને અનિચિત્ત મન
પ્રાપ્ત કરી શકે છે. મતલબ મોક્ષ થાય. ના. ૧૦-૧૧-૧૨-
નરયા મોટે આપણને અસખ્ય આપણે કરી ના.
આ તમામ આપણને આ કામ, કે પ્ર. હિ. જા. માંથી. અને
મનને આ પ્ર. નિ. સુખ્ય ગણાવે, આ પ્ર. નિ. ગણ
મને અપેક્ષાને સંકેતે પ્ર. નિ. નિ. નિ. નિ. નિ.
કામ સુખ્ય ગણાવે, કે નિ. નિ. કે પ્ર. નિ. નિ. નિ. નિ.
જોના પુરુષ કમરે થઈ જાય, કે પ્ર. નિ. નિ. નિ. નિ.
જીતાત, જીતા આપણને પ્ર. નિ. નિ. નિ. નિ.

ધ્યાયતો વિષયાન્વૃતઃ મંગલેષુપજાયતે ।

મંગાનુ મંગાયતે કામઃ કામાન્વ્રાપો મિજાયતે । ૬૮ ।

(મોઢ માયાથી ઉત્પન્ન થયેલો) અધકાર દૂર કરીનેજ સ્વ-
 રણ કર અને આવી રીતે શુદ્ધિ પ્રાપ્ત કરી સ્મરણ કરવામાં
 આવે તોજ સ્મરણ કરવાનો હેતુ પાર પડે છે, કારણ કે ક-
 સિની જોડતા વગર કુદબે કબીલા તરફ સહજ પલ્લ મન લ-
 આવનાં પાણું પડતું પડે છે, જેના અંગે જણાવે છે કે—

કઞ્જિરા દુરિ દરિ મુખિરિસે, પ્રાણુ જલદિગે છૂટે,
 ધરકે પ્યારે આદમી, ચલને લેઈગે જૂટે. ૧૬

કઞ્જીર સાહેબ કહે છે કે તારો પ્રાણુ નીકળી નથી
 મળે દુરિનું સ્મરણ કરી લે. જગી આશલી વખતે-મરણ
 વખતે ધરનાં વદાલામા વદાલાં સગાંઓ પલ્લનને કુટી લેઈ-
 તે વખતે તારી પાસે કાંઈ કીમતી ધરણાં હુમત્રાં હશે તે
 પણ ઉતારી દેશે. મનવજ સમન્દામ વગર તારી સાથે કાંઈ
 પણ આવનાર નથી કર કેણ સ્વાદનું સમું છે. મળે
 તારા પાતાળ ઉત્તારાઈ દરિનું સ્મરણ કરી લે. અન્યથા
 દેવતી એક ઉક્તિ કરી કિસ્મતને કહેલ છે કે—

રહતિ રવાઈ જની ઉપર ગમાઈ જદ,
 કોનો ન જમાઈ કાર વયો ન ખજાઈદો;
 ઓપો જર ખાઈ નર કોન રે મારાઈ ખાઈ,
 ગાંધાર જદુ ન જમાઈ રહતાઈદો;

કબીર સાહેબ કહે છે કે તુલો જ્યાંમુખી દિવસ
 બની ભજતી હશે ત્યાંમુખી નામ જપીય અને તેજ સે
 નામી બની જુઝાર્જ જશે ત્યારે દિવસ અને સેત્તી સુખે
 રહેય. કહેવાનો મનસુખ એવી છે કે રીવાજી આજે
 કેદમા આત્માડી બની અને તેજ રૂપી આસ રહેશે અર્થ
 આ અરુહરદ દેવાન હશે ત્યાંમુખી રામનું ભજન જે
 રહીય અને તેજરૂપી નામ ખુશી જતાં આત્મારૂપી બને
 જાણી જાનાનીયો એવવાઈ જશે. મરણને અંતુ થઈને
 બળતે નદી તે લેવાનીજ છે અને આ નિદા આવશે
 નામ જપીય પરંતુ જ્યાંમુખી આમ ચાલે છે ત્યાંમુ
 રામને. અથ જ્યાં રહીય.

૩. મના મુત્તા કયા કરે, કિહી ન બજો ભમવાન.

જમ પુર જમ સે લાયગે. પડા રહેગા ખાન. ૨

કબીર નામુખ કહે છે કે તુલો આ મટે જોઈ હો
 જાન નામ બજો જ્યારે જમનાજ પોતાને ધર હવડે
 , ૨ નામ. હાજ જશે નામે આત્મારૂપી ૧૫૩૩૬ ૫
 જશે. મનસુખ આ અરુહરદને ના પડી રહેલનુંજ છે ૩
 નામ અરુહરદ એવી જાણ થઈ ભમવાનનું જાણ છે

મુત્તેકને ભમુત્ત કયા સચેત જના કબીર કહો
 અરુહરદ છે કે:-

કબિરાં સૂતા કયા કહે, સૂતે હોય અકામ,
 પ્રવાહો આસન રિગ્યો, સુની કાલકી ગાજ. ૨૩
 કબિરાં સૂતા કયા કહે, ઊઠી ન રોવો હુખ;
 જાકા બાસાં ગોરમેં, સો કયોં સોવે મુકપ. ૨૪
 કબિરાં સૂતા કયા કહે, જાગતકી કરિ ચાંપ;
 યે દમ હીરાંલાલ દે, ગિનગિન હરિકો સાંપ. ૨૫

કબીર સાહેબ કહે છે કે તમે સૂતા સૂતા શું કરો છો ? સૂતા રહેવાથી કાચું બગડે છે. જાગત વરીકે બ્રહ્મા નિર્મિત થઈને મૃત્યુ લેવા પરંતુ જ્યારે કાંઈ બચવા કરી (અર્થાત્ કમલ સંપૂર્ણ બનઈ ગયો) ત્યારે તેનું મરણગત ડાહ્યા લાગ્યું.

કબીર સાહેબ કહે છે કે જાગત જાગત તમે શું કરો છો ? જાગત થઈ હુખ જાહેર કરો. મતગળ સૂણે બઈ ન રહેતાં જો હુખ હોય તે જાહેર કરો. એટલે કે નિદ્રા ન્યાયી વરીબચન કરો; કારણકે એક દિવસ કબરમાં વાગે તો તેજ તોપણી કેમ મુખે હમણા મુલો હો ? નિરાંતે સ્વાનું કબરમાં છે તોપણી હમણા કબરબચન ન કરતા ચામડે નિરાંત મણી સઈ રહો છો ?

કબીર સાહેબ કહે છે કે સૂતા સૂતા તમે શું કરો છો ? જાગત થવાની ચાંપ રાખો અને આ તમારા હમણી

જીએ માયા મન રૂઝ, નેરો રામ રમાયા

તારામંડલ છાંડિયે, જદે કેશવ નદે જાય. ૨૯

જેવી રીતે આપણા અંતઃકરણમાં માયા રમી રહે છે તેવીજ રીતે માયાના રચણે રામ રમી રહેવા જોઈએ. જ્યેઠલે કે જેમ મનુષ્યનું મન માયાનાજ વિચારમાં હુણ્ણ રહે છે અને અરોહણિ માયા સંબંધીજ વિચાર કયા કરે છે તેવીજ રીતે માયાના જરદે પરમાત્માનાજ વિચારમાં હુણ્ણ રહેતું જોઈએ. આ ગિયતિએ મન પહેલે તે તે ત્યારમંડળ આદિ જોડીને જ્યાં કેશવ પરમાત્મા છે ત્યાં સહેજે પહોંચી શકે.

ઉપરલજનમાં જાજ પાછા- હુપા-જૂપ પ્રમાણ્ય
કે જેના સંજપમા કળી- સાંજે જજાવે છે કે -

કળીરે હુપાદું કુકરો, કરત બજનમેં બંગ;

માદુ દુકટા દારિકે, મુમિનન કું મુસંગ. ૩૦

સાધુ પુરુષોને બજન કરવા જૂપ મહાન અત્યંત્ય પડે છે. મનુષ્યને ક્યાં જૂપ સાંગે કે ત્યારે જૂપને ક્યાં મનુષ્યનો રાજ બદલાઈ જાય કે અને ચિત્ત વિચર રહી શકતું નથી ચિત્ત વિચર ન રહેવાયો ઉપરલજનને બાધ આવે છે જ્યેઠલે કે વિચર ચિત્ત બજન થઈ શકતું નથી. વિચર ચિત્તે બજન ન થવાથી સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થતી નથી.

वही आंखें रोम हैं, ताड़ें हैं अथ सिद्धि,
 हरे हरे हरी संभ, आर्य सिद्धि नव निधि. १७
 व्याज्याज सुने सुना वाचन दाधदन्ते
 मन्त्राभाज नमोऽर्चयति विष्णुं त्रिमूर्तिं
 अने अक्षय्य देवता तैः ५० तैः अथ वाचनं
 विष्णुं त्रिमूर्तिं तैः ५० तैः अथ वाचनं
 अथ वाचनं तैः ५० तैः अथ वाचनं
 अथ वाचनं तैः ५० तैः अथ वाचनं
 अथ वाचनं तैः ५० तैः अथ वाचनं
 अथ वाचनं तैः ५० तैः अथ वाचनं
 अथ वाचनं तैः ५० तैः अथ वाचनं

કળીર હરિકે મિલનકી, બાત મુની હમ દોય,
કે, કહુ હરિકો નામ લે, કે કર ઊંચા દોય. ૩૯

કળીર સાહેબ કહે છે કે હરિ પ્રાપ્ત કરવાના માર્ગ એજ રસ્તા અને શબ્દ ક્યા છે તે એ કે કાંતો 'હરીતું' નામ લેવું—હરિતું ભજન ખરા અંતઃકરણથી કરવું. આટલું હાય ઉચા કરવા એટલે કે મુખાત્રે હાય ઉચા કરી દાન કરવું. આનેજ લગતી એક સાખી કળીર સાહેબની પ્રચલિત છે તે એ કે—

કળીર કહે કમાલકુ, દો બાતા સિખ લેય,
કર સાહિબકો બંદગી, અરૂ ભૂખેકું કુછ દેય.

કળીર સાહેબે દાન દેવામાં સુધાતુરને અન્ન દેવાનું ઉત્તમ ગણેલું છે. મહોડાને હોશી કઢા પછી નેત્રને હોશી કળીર સાહેબ કહે છે કે—

ઝાંખડિયા ઝાંઈ પરી, પંથ નિહારિ નિહારિ,
જીભરિયા છાલા પર્યો, રામ પુકારિ પુકારિ. ૪૦

પરમાત્માને મળવાનો પંથ નિહાળતાં નિહાળતાં ઝાંખે જાખ આવી અને રામરામ પોકારી પોકારી જીભમાં છાલકાં પડ્યાં. ખરી રસ્તો મળ્યા વગર અને સતગુરુએ બતાવ્યા વગર—મમ જાણ્યા વગર હરિ મેળવવા ઉપે રસ્તે નિહાળતાં ઝાંખોમાં ઝાંખ આવે અને રહસ્ય સમજ્યા વગર

મારું મન સમને સમરે છે અને મહારૂં મન. તમ માંજ લાગેલું છે હવે મનજ રામરૂપ થઈ ગયું છે તો પછી મરતક ક્યાં નભાવું. મતલબ મનની એકામતા. મન મનજ રામરૂપ બની જાય છે. હવાતમા હો પરમાત્મા જો ક્યનાનુસાર હવે પ્રલ્લમાં ફેર રહેતો નથી. મન અને સમ જ્યાં એકજ છે તો પછી હવે અન્ય રથને માથું નંખાવું જો નિર્યાંત છે. સાધુઓએ બાજનમાં આ શિવતિઓ પડે- ચવુ જોડે. અને તેમ થાય તોજ બાજનની સમર્થતા હવે મળી શકાય.

તુતુ કરતા તુ બધા. તુઠમેં રહી ન હું,

બારી નેરે નામડી. હત દેખું તિન તું. ૪૩

તુતુ કરતા તુ બધા. તુઠમેં રહા મમાય,

તુઠ માંડી મન મિતિ રહા, અગમન અનંત ન બાય. ૪૪

૧. ૧. તુડી, તુડીના જપ જપતા તુજ, જલ્પ ને અને દુ પજાને તારા થયો છે પરમાત્મા, તારા નામની બહિરાની છે કે જ્યાં જોઈ હું ત્યાં તુંજ તુજ નજરે ફેંકાય બે તુડી તુડી કરતાં કેવળ તારારૂપ હું થઈ ગયો અને તારામાજ નામકે ગયો. તારામાંજ મારું મન મુમાઈ ગયું તો હવે તે બીજે ક્યાંય ડર જવું નથી. કબીર સાહેબનું કહેવું છે કે જોડિયે તારું જલ્પ કરતાં સાતનત મારું

સ્થિતિ એવી હવે થઈ છે કે માળા હાથથી ફેરવું નહિ
તેમ મહોટેથી રામ પણ કહું નહિ કારણ કે મને વિશ્વાસ
છે કે મારું મનજ સમરણ ક્યાં કરે છે. મેં મનને છોડ્યું
છે અને તેથી મનજ અહોરાત્રિ રામ જાપ્યા કરે છે તે
પછી મહોટેથી જણાવ્યો કે હાથથી માળા ફેરવવાથી
શું વળવાયું ? મન દડ ન થયું અને માળા ફેરવવા પલ
કરે તે. એકજ ને છે કે માળા હાથમા ક્યાં કરે છે.
માળાને માળાંકા એક પછી એક હાથમાથી પડતો જાય છે
અને નમણુ કરના સુખ તે. મહોત્સમાજ ક્યાં કરે છે.
સમરણ કરના કરના મન તે. ચાંદે દિશ્યામાં ભટકવા કરે
છે આ નિવર્તિ સમજાવું નહો પણ સમરણમાં મનનીજ
એકમત એકજ મન અમમતાવાળાને તે નથી માળાની
જડન કે નહી. અન્ય જાણીતવના મારે કેવળ મનજ જાપ
જાપ્યા કરે છે અને મનજ જાપ મારે તેજા મારું સમરણ
માન રા. ૫

રામ નામકા મુમિરતાં, દમિ કર ભાવે ખીજ;

કેવળ મુનસા નીપર્ત, ગયો ખિતનમેં બીજ. ૬૮

રા. ૫ મુનસા સમજાવતું સમરણ કરના, એકજ તે
મા. ૫ મુનસા કરે અને એકજ તે. મારામાત મુસે વચ્ચે.
સમ. સંકેત હો છે કે જા સમરણ એવું છે કે જેમ
જેવરમા જાં ઉડદુ મુડદુ પડ્યુ હોય તેવજુ તે પડે

એસા સાર હાસા તાપૈ કિસન અનંત આસો,
પાનીમેં પવાસા તૈસા તનકા તમાસા હૈ.

આ દેહ દાણબંધુર છે તેવીજ રીતે સાંસારિક લોગનો વસ્તુઓ પણ નકામી છે જેના માટે કબીર સાહેબ ચિંતાવની અંગનો પ્રકાશ કરે છે.

૩ ચિંતાવની અંગ.

જનકે નૌખત બાજતી, મંગલ બંધતે બારિ;
એક હરિકે નામ બિન, ગયે જનમ સખ હારિ. ૧

કબીર સાહેબ કહે છે કે જેને ત્યાં કાયમ નૌખત વાગતી અને જેને ઘેર મંગળ તોરણો બંધાતાં તેઓ પણ એક હરિના નામના સ્મરણ વગર જન્મારો હારી ગયા. આવા ગૃહસ્થો હોય પરંતુ હરિભજન ન કરે તો તેનું જીવનું સુવાતુલ્ય સમજવું.

સાતોં શાન્દજ બાજતે, ધર ધર હોતે રાગ;
તે મંદિર ખાલી પૈર, બૈઠન લાગે કાગ. ૨

જ્યાં સમસૂરનાં વાજાં વાગતાં અને ઘડીએ ઘડીએ આયન ગવાતાં તે મંદિર હાલ ખાલી પડ્યાં છે, અને તેમાં હમણા ઉઝડ થતાં કાગડાઓ જેસવા લાગ્યા છે. આ ઉઝિ જેઓ હરિસ્મરણ નહિ કરતાં સાંસારિક વિષયોમાં આસક્ત રહેતા હોય તેઓના માટે કહેલ છે.

તારૂં જીવન 'સર્વ' જીવો કુલનારિ સર્વવૈરોપ ઉપર 'મિત્ર'
 બની જાય, સર્વજ્ઞો ભૂતોં ને એમ સર્વેંએ નિશ્ચય કરે
 સર્વ જીવો, જાતો, વર્ણો, મુલો સર્વો ઉપરિએ જે
 સર્વજ્ઞ મહા, સર્વજ્ઞ જીવે સર્વજ્ઞ ભોમરે ચાલે. જે
 જાણનારો એ સર્વજ્ઞ મહા.

કેવળ ઉજડ અભ્યાસજ્ઞ પડવાના । આવે વખતે તમને પ-
રતાવેજ યવનો.)

હજિરા ખેત કિશાનકા, મિરગન ખાયા ઝાર;
ખેત ખિચારા કયા કરે, ધની કરે નહિં વાર. ૧૬

ખિન રખવારે બાહરી, ચિરિયા ખાયા ખેત;
આધા પરધા કોખરે, ચેત સંકે તો ચેત. ૧૭

કળીર સાહેબ કહે છે કે ખેતરના ખેતરમાંથી મૃગલા
નાડ થરી ગયા; માલેક પોતેજ સંભાળ ન નાંખે તો ખે-
તર ખિચારું શું કરી શકે ? જાડ વનન અને સંભાળ વ-
ગર વાકલીઆ ખેતરમાં ગળવા લાગે આથી અન્યું પરપુ
ખરે માટે તને ચેતાણું ન કે ચેતી શકે તો ચેતન.

આ શરીરરૂપી ખેતરને તમે આધિ, ગ્યાધિ અને
ઉપાધીથી ખાધી અન્યું અને તેથી કુણુદિરૂપી મૃગલા
જ્ઞાનરૂપી ઝાડ ખાવા લાગ્યો તેમા શરીરનો શ્રેષ્ઠ વાક ?
કારણ કે જ્ઞાનરૂપી માલેક સંભાળ ન નાંખે તો પછી શરી-
રનો શ્રેષ્ઠ વાક ? વળી શરીરરૂપી ખેતરની તમે રખવાળી
કરી નહિ અને તેને ઉપાધીમાજ સહેવા રીપું એટલુંજ
નહિ પણ તેની ઉપદેશરૂપી વાડ પણ મજબૂત ન કરી,
આથી સહનસાજ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય તેથી શું વળવાનું ?
માટે કળીર સાહેબ કહે છે કે હવે હું તને ચેતાણું છું કે

સામનામ લેના નહીં, સાગી મોટી ખોરિ;
કાપાં હાંડી હાંડી, ના, વહ ચઢે બહોરિ. ૨૦

સામનામ લખ્યું નહિ એજ મોટી ખોર લાગેલી છે. આ કાપાંદખી હાંડણું હાંડણું વૃદ્ધ ઉપર બાકી વખત બેસતું નથી. લોકો સમજતા નથી કે આ મનુષ્યાવતાર વા-
રવાર આવતો નથી. કદાચ કુળાયે મનુષ્યાવતાર પ્રાપ્ત થયો તોપણ તેનામાં સામસમરણ નહિ કરવાની મોટી ખ-
નાબ દેવ પરી ગણેલી હોય છે. આ દેવ નહિ હાંડવાથી મનુષ્યનો ઉદ્ધાર થઈ શકતોજ નથી અને પરિણામે આશ-
સ્ત્રીના હેતુમાં પુનઃ પડવુજ પડે છે.

માટી કહે કુમ્હારકો કયા તું રૂંદે માહિં.
એક દિન એસા હોયગા, મં રૂંધંગી તોહિં. ૨૧

આ સહુજાંશુર દેહ આખરે પરી જશે અને તે મા-
ટીમા માટીકેય રઈ જશે. આ ઉપરથી કુમ્હારને માટી કચરતો એઈ કબીર સાહેબ કહે છે કે-માટી કુમ્હાર પ્રતિ કહે છે કે તું મને શામારં શુંદે છે ? એ દિવસ એણે પણ આવશે કે હું નિર્જ શુંદીશ. મનહજાર મરણ પછી હું મારી પાસે આવીશ એટલે તારો માટી ખાસમા મેળવો લેવા હજી નને શુંદીશ. માટે તું વિચાર કરે. —

કદા ક્રિયા હમ આયકે, કદા કરેંગે જાય;
કનકે બચે ન કનકે, ચાલે મૂલ ગંવાય. ૨૨

યવો તે મહાન શ્રેષ્ઠ અનાજ છે અને શાસ્ત્રશ્રેણી નિયમ પ્રમાણે મહામહેનતે રાખી અનાજ છે, પણ રાશનો ફેલ ધારણ કરી એ ઉપરજન ન કર્યું તો તે પણ નિરર્થક છે. કહેવત છે કે " હાથે તે આવે " તે પ્રમાણે રાખી પોતે ઉપરજન ન કરે તો પછી તેની પણ અધમગતિ થાય છે.

કળીર સાહેબ આવો હૃપદંશ માત્ર પુરૂષોના માટેજ આવે છે તેમ નથી. સ્ત્રીઓ માટે પણ કહે છે કે -

કમિરા હરિકે નામગિન, નાગં દુકરિ હોય,
ગલી ગલી ભુંકનિ કિરે, ૮૬ ન હાંકે હોય. ૨૪

હરિના નામ વગરની સ્ત્રી પણ કુતરી અનાજ ને જાન જેમ કુતરી ગલીએ ગલી ભરે છે તે પણ રાશ નેને રોટલાને કટકો પણ નાખતું નથી તેમ જાં કંઈક-જનન ન કરે તો તેની કિંમત પણ કુતરીના અનાજ નુપ્ત્ય માનવી થઈ તન કાચા ફુંભરું, ગ્રાહ અતિ દિશિ ખાય:

ગોકલિ હરિકે નામગિન, ગદિતકિ પરલ જાય. ૨૫

આ શરીર કાચા ધણ જેવું છે અને આજે દિશાગચી મુકયાન યથા માટે છે અને તેથી એમ નિત્ય નામ વગરનારે ત્યારે તેનો નાશ થવાનું. આ શરીર-રૂપી કાચા ધણને જો હરિના નામરૂપી રમેષાળી ન કરવામાં આવે તો તે નકામું છે એમ માનવું અને તેથી તે જેવું ધારણ કરવું તેવું થઈ પડવું ગણવાનું છે

કબીરા યહ તન જાતહે, સકે તો ઠાર લખાય;
કે સેવા કર સાધુકી, કે ગોવિન્દ ગુણ ગાય. ૨૧

કબીર સાહેબ કહે છે કે આ શરીર બાંધ છે મોટે
બને તો તેનું કાંઈ કેમકારું કર (તેને ઉપયોગ સાત રસે
કર) તે કેવી રીતે કે કાંતો સાધુની સેવા કર અને કાંતો
ગોવિંદના ગુણ ગા.

ઉગ્રવ્રત પહિરે કાપડા, પાન મુપારી ખાય;
એકહિં હરિકે નામ ગિન, બાંધા યમપુર જાય. ૨૨
મલમલ ખાસા પડરતે, ખાને નાગર પાન;
દેહ હોકર ચાતતે, કરતે બહુત ગુમાન. ૨૮

ધોળીનાં ધોયેલાં સફેદ કપડાં પહેરે છે અને પાનસો-
પારી આદિ મુખવાસ ખાય છે, પરંતુ તેવો પુરુષ એક
હરિના નામ વગર બાંધા યમપુર જાય છે.

ખાસી મલમલ પહેરે છે, નાગરવેલનાં પાન ચાવે
છે, વાંકા ફક્કડ થઈ જાહે છે અને મનમાં અત્યંત ગુમાન
કરે છે.

કબીર સાહેબ કહે છે કે મનુષ્ય બાંધા દેખાવ કરના
અર્થે આછાં સુંદર કપડાં પહેરે છે, મહોડું લાલ રાખવા
પાન આદિ ખાય છે અને અહંકારથી-ચેષ્ટીથી અછેડ
ચાલી મનમાં પુનઃ ગુમાન રાખે છે, પરંતુ તે બહુતો

થલી જે ચરતા મિરગતા, બેધા એકજ સૌન;
હમતો પંથી પંથ સિર, હરા ચરેગા કૌન. ૩૧

હીલા મેઘાનમાં મૃગ ચરતો હતો તેને એકજ લીર-
થી વીંધી નાંખ્યો. હતો પંથી-મુસાફર 'હું' અને મારા
માથે પંથ કરવાનો ભાર છે જેથી હવે આ લીકું પાસ
કોણ ચરશે ? કબીર સાહેબની આ સાખી મંજીર અર્થ
વાળી છે. તેઓ કહે છે કે માનરૂપી મૃગ સંસારરૂપી લીકા
પાસમાં મુઠાએલો હતો અર્થાત્ દુનિયાના મુખોમાં ભળ્ય
હતો, તેને જ્ઞાનરૂપી એકજ બાલુવાગતાં સંસારમાંથી જાં-
સક્ષિત ઉઠતાં વેરાગ્ય પ્રાપ્ત થયો. હવે જે મન સ્થિર થઈ
ગેહું હતું તે સમજવા લાગ્યું કે હું તો એક મુસાફર 'હું'
અને મારે સાંખી મુસાફરી કરવાની છે કાંઈ એકજ રથને
જેથી રહેવાનું નથી. એટલે હવે આ લીકું પાસ કોણ
ચરશે ? મન, જ્ઞાન ઉપનન થતા સમજવા લાગ્યું કે આ
હીલા પાસરૂપી સંનારના મુખો અનિત્ય છે તેથી તેનો ત્યાગ
કરી નિત્ય મુખની આશ્રયે મુસાફરી કરવાની આવશ્યકતા
હેતુના સંપાદન કરવાની જરૂર છે. આથી જ તેમણે
દુનિયાના અનિત્ય મુખને ત્યાગ કરવા ઉપસી ઉઠ્યા કહેલી છે.

કાયથ કાગઠ કાદિયા, લેખા પારનપાર;
જબલગિ સ્વાસ શરીરમેં, તબલગિ રામ સંભાર;

કદં કુચેભા ઇશ્વરપરામત્વ મનવાગ્ના મહુખ્યનુ' જ્ઞાવામમન જ્ઞા
મ્યુજ દેતુ મુદ્દત્તાં મનુ નદરે અહી તે।

आये हैं तो जायेंगे, राजा रंक हकीम;

જોડ સિંહાસન વાદ. ચલે, હુંક બાંધે વનત વાંજી. ૩૫

[illegible]

જાન્યુઆરી ૧૯૫૬, મંગળવાર, ૧૯૫૬

(iv) માનવિ શરૂ થતા, ~~મુજબ~~ ~~જાહેર~~ ~~સેવા~~ ~~કે~~ ~~સેવા~~ :

[illegible]

தமிழ் மொழி எழுத்து 2 மட்டும் உருவம் மாறாத மொழி உருவம்.
 மொழியை உருவம் மாற்றுவதற்கு உருவம் மாற்றும் மொழியை
 மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை
 மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை
 மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை
 மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை
 மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை

மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை
 மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை
 மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை
 மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை உருவம் மாற்றும் மொழியை

અંરના સત્તા ગિરેશકા, જહાં અપના નદિં કેયઃ

હવનંતુ બોક્ષન.કરે, સદગ મહોત્સવ હોય. ૧૬

મરતું પરદેશમાંજ સારું છે કે, જ્યાં જાપતું હોય
પણ સ્નેહી ન હોય, દારણકે આવે સ્થળે જ્યાં રમુળદેહને
અગ્નિસંસ્કાર કે દહનાવવાનું ન જાનવાથી હવનંતુ જાકિને
તે લેલનદ્યય થઈ જતાં તેમને સદગ મહોત્સવ થઈ પડે
છે. ઉપર જગાવેલી પ્રકૃતિવાળા પુરુષ હમેશા દયાળુજ હોય
છે તેનાં અંતઃકરણમાં પરોપકાર કર્યો જોઈ પ્રધાન છે.
જામી કહે છે કે જ્યાં રમુળદેહ ને નકામી છે તે જો મરણ
પછી હવનંતુના બોક્ષનના ઉપયોગમાં આવે તોપણ સારું. ૬
વગી પરોપકાર સજાંધી જામજ જણવું છે કે—

કબીરા ચેલા સંતકા, દાસનહકા દાસ;

અખતો અંસા હૈં રહૌ. ગર્યાં પાંચ નસંકા ધાસ. ૧૮

કબીર સાહેબ કહે છે કે હું સંતનો ચેલો છું એટલે
હુંજ નહિ પણ દાસનો દાસ છું અને હવે અંસા થઈ રહે-
વા માણું છું કે જાણે પણ નહિયું ધાસ હોઈની.

સાધુલોકમાં ચેલા બની રહેણું જો મુશ્કેલ છે છતાં
કબીર સાહેબ કહે છે કે હું સંતનો ચેલો તો છું પરંતુ
ચેલાનો ચેલો-દાસનો પણ દાસ છું. મતલબ હું સર્વ
જગતનો દાસ છું. ચેલા તરીકે રહેવામાં તો મુશ્કેલી છે

તેણી એક રાત્રી તરીકે રહેવામાં કેટલી મુશ્કેલી થયે ?
 હવે પણ કઠોર આદેશ કરે છે કે હું તેજ રામનો
 હવેનું. અર્થાત્ તેનો એક પક્ષીનેજ રાસ અને છે પરંતુ
 દુનો આખર જગતનો રાસ હું. આટલેથી પણ સંતોષ થઈ
 નથી. આજના જતાં જણાવે છે કે જેમ પતની નીચે
 થાય પણ મૂક્યાં રમણે જાય છે તેમ આજુ દુનન જેવું
 થવું જોઈએ કે સમુદોડો અને પણ નીચેના થાય એમ
 જાતે જાણે. મનદામ અને સદા પરીપાશમાંજ રહે અને જા
 દરીય પરીપાશમાંજ શીત થાય એમ ઈચ્છુ ન.

હવે કામચલું ને કેવું જોઈએ :-

રોડ રોય ગેરે જાદક, તદ આપા અભિમાન
 જોન મોદ, તુંજા તરી, તાદિ મિત્રે ભગવાન. ૧૮

જાતનું અભિમાન મૂકી રાજ્યના મહાત્મા અશ્વર સે
 માં ને હજારો દેવ, દેવ અને તુજાને ત્યાજ હો તે
 જેવું હજારે જનદન મળે છે. જેમ રાજ્યપદેનું મું
 જલજ્ઞ જાન તેમ અવગણ છે તેમ પરીપાશી પૂરે
 કાંઈએના કાંઈમાં એક દેશ માફક રહેવું જોઈએ. આ
 દેશ તદજ પણ અભિમાન તજવું ન જોઈએ. આજે કાંઈ
 દેશ કે અવગણ દેશ, દેશ, અને તુજા અભિમા
 ત્વ ને તરીક; અને જાદે તિથિએ ને મનુષ્ય

જામણી દુઃખલુ કાવચનું આશુનું કાવ છે અને દુઃખલુને
વિદ્યા થઈ કલ્પીત આશુનું કાવ છે ૧૦—

આપણે તરંગે દરિયાની, નાખ દિપ તરંગે વિહારે;
અંબ જીવનમે નિર્ગેર રહે, સાધમતા દે સાર. ૧૫
એ તો દુઃખલુ ઉદ્ધરે, જીભુ દરિયું બજન કરે,
ત્રીલુ નખલી આપણી આ દેહ વિહારગુણ ને બેસ
અંબી કાવળું વિષય વિષયનો ત્યાગ કરે, યાત્રુ સરણી
નિર્ગેર રાખે, અને દોષનું તથા દેવ હિંમતી ન જામે, વ.
આમ દરેક સમાનજાત જામે, આજ આપણા આમ મુખ
છે અને તેજ આરૂપ છે.

અમારું મુદ્ધમયનું જોરને ગાદાર એટલે માયા, જા.
કાવળ, અંબી આજી આજ એટલે અંબ અંબી મુખ કાવ
દયામ કાવળી દરિયા નદારી કાવ છે અંબ કાવ નદ મયે.
કોઈએ પછી આપણું ૧૦. ૧૧ ? ૧૨ : ૧૩ ? ૧૪ : ૧૫ ?
અંબી ૧૬ ? મતલબ કાવળ, કાવળ નથી કાવળને આ ગમા
મતલબ કાવળ નાખ, અંબ માંજ છે કાંઈ માંજ એટલે
અંબ કાવળે ત્યાગ કાવળી આ ગમાનને ત્યાગ કાવળ માંજ
કાવ છે આ ગમાનને ત્યાગ થયે એટલે વિષય વિહાર
આપણા પાદમાં કાવ ૧૦. અને અંબી વિષય પકારે નદારી
કાવ છે ત્યાં કાવળ, ગદગ માંજ કાવ છે અને અંબ

સખ જગે સૂતાં નીંદ ભરિ, મોહિં ન આવે નીંદ;
કાલ ખડા હૈ બારેનૈ, જ્યોં તોરન આયા પીંદર.

કબીર સાહેબ કહે છે કે, સર્વ જગત પૂજ્ય નિદ્રામાં સૂતેલું છે પરંતુ મને નિદ્રા આવતી નથી કારણ કે જેમ વર તોરણે આવી જલો રહે છે તેમ મારા બારણો ઉપર કાળ આવી ઉભો છે. મતલબ મને કાળને ભર છે તેથી મુખે નિદ્રા નહિ લેતાં કેવળ મસ્તૂરના ભજનમાં જોડાઈ રહ્યાં મશગુલ રહું છું.

આજ કહૈ હરિ કાલ બહુ, કાલિ કહૈ ફિરિ કાલિ;
આજ કાલિહ કરતા રહે, ઓસર બસી ચાલિ.

દુનિયામાં જોડો મસ્તૂરજનમાં આજત કરે છે. સાંસારિક તમામ કર્મોમાં જેવી આસક્તિ હોય છે તેવી આસક્તિ હરિભજનમાં રહેતી નથી. અન્ય કામ આવતાં હરિભજનનું કામ પડતું મૂકાય છે અને તે નિયમ વખતે ત ન કરતાં અન્ય વખતે કરીશું એમ કહે છે. જોડો આજ કહૈ છે કે હવે કાલે ભજન કરશું અને કાલ થતાં વળી કહેડાં કે આજ તો નહિ પણ આવતી કાલે કરીશું એમ આજકાલ કરતા વખત આડ્યો જાય છે. મતલબ મશગુલે આવે પડોચે છે. આવી રીતે નિર્થક વખત, ગુમાવતો મસ્તૂરભજન થઈ શકતું નથી અને તેથી અધોગતિ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમ ન થવા કબીર સાહેબ કહે છે કે:-

[illegible][illegible][illegible][illegible][illegible]

ચંદુ દિશિ પાકા-કોટ પા, મંદિર નગર મિઝાર;

ખિરડી ખિરડી પાદક, ગજ ગમેશ દરબાર.

૪૨

ચંદુ દિશિ તો ચોદા ખોટ, હાથ લિંગે દશિયાર;

સળદી યદ નન દેખના, કાલ લે ગયા માર.

૪૩

પોતાના રક્ષકાર્યે ચારે દિશાએ પાકો મજબુત કિલ્લો;

છે, અને દહેવાનું મકાન પણ ચહેરના મધ્યભાગમાં વાળેલું

છે, વળી દરવાજો દરવાજો આંધીવાર રાખ્યા છે અને દરબા

રમાં દારીએ પજુ બંધેલ છે. વળી ચારે દિશાએ હાથમાં

દશિયાર હાથ ચોદાએ આંધી કરતા ઉભા રહે છે આપો

બપોરે છે, બપોરે નહીં કરેલું છે, તોપણ આ તમામના

રેખાગ્રંથ રાજ એકદમ ઉપાડી જાય દહેવાની મનકબ જોવી

છે કે મથિતે : હું કર્યો તે પટ્ટાદાન દાનને પણ મૂકના નથીય

ધરતી કરને (કરને) એક પગ. કરને સમુદરે કાલ;

હાથો પગખત નોતને. નેત્રી ખાયા કાલ.

૬૬

જોઈ એક પગે ધરતી પારણ ફની ફની એવા વમન

અવતાર (વામન અવતારમાં વિષ્ણુએ એક પગ પૂરી ઉપર

અને એક પગ અગ્રાણમાં પડેો દલે. એજો વગર કાલમા

પ્રસિદ્ધ છે કેયો તેમજે-એક પગમાં પૂરો પારણ કરો ફતી

એમ બાની મુકાવે, નમુદનું ફરિયાન મુકાવે એકદમ ફાળ્યો

કરું-કરું વિષા દરબારમાં (સામાજિક) નીચાણની રેખા

કરવા જતાં હનુમાનજીએ એકજ કાળમાં - સમુદ્ર-ઉદ્ધરણ
કરવાની હકીકત આપેલી છે. (જુઓ દુ. ૬. રા. સુરકાંડ),
હાથેથી પર્વત ઉપાડનાર રાવણ (એક વખત રાવણે ક્રેતુકેથી
જઈ, કેલાસ પર્વતને ઉપાડી પોતાની બુદ્ધિના બેગથી છુટક
કરી.) જુઓ દુ. ૬. રા. બાલકાંડ) જોનાંએને પણ કાળ
આઈ ગયો છે. મતલબ કે વામન, હનુમાન અને રાવણ
નેવા પણ કાળને આધીન થયેલા છે. વળી—

દાયેં પરબત કાડતે, સમુન્દર છૂંટ બરાય;

તે મુનિંવર ધરતી ગણે, કદ કોઈ ગર્વ કરાય.

રાવણ હાથેથી પર્વત કાઢી નાંખતો, અમરતપ્રદિ
એકજ અંજલીમાં સમુદ્રને પી ગયા હતા (આ વાત પુરા
ણમાં વધારે સ્પષ્ટ રીતે વર્ણવેલી છે) તેવા મહાન મુનિ-
વરો પણ ધરતીમાં સમાઈ ગયા તો હવે કેનાથી ગર્વ કરી
શકે તેમ છે ? મતલબ કાળની પ્રબળતા અને હકીકતેના અવરોધ.

તાજી છૂટા સદરનેં, કસર્મ પરી પુકાર;

દુર્ણાંત જગાદિ રદા, નિકલિ ગયા અસવાર.

છાત્ર સહેલ્યાથી જુદયે અને સહેરમાં પોકાર પામે
દરબજ તો બધેજ રદા છતાં સ્વાર-ખદાર નીકળી ગયે
અસફળી થોડા સીરકપી સહેરમાંથી જુદયે અને સીરકપી
સહેરમાં પોકાર પાપો. મતલબ વખાન દરિયાનો કોઈ પણ

કેવલ જ્ઞાતિથી જાણી મરિણાદુષી નરનાંને તો બાંધેલ વડા
તેવે અને આત્માદુષી સ્વાર, આત્મદુષી પેઠા લેવા મરડો
આ જીવદેહદુષી નગરીમાંથી નકામી કરી.

ખંપાં જામી મળ કદે, આમી કદે ન દોય;

જ્યા નામ કનમદા, રદન કદાંને દોય.

૨૧

કયાં કયાં કોમ સર્વ દેહી રહે છે ખરું જાણી
કેવળ કોલેનું નથી કારણકે જાણી મેનું નામ કનમદુ કે
તેજાથી રહેવડું કયાંથી જાણી મતલબ કનમદુ જામે કે
દુષ્ટ વિ દેવશ મરેણાં ના. જાણી પાને—

આસપનો જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત,

મુદ્ધને ક્યાલેસે ભરે, મરડા જરે તે સ્વંત.

૨૨

જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત
જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત
જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત
જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત
જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત
જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત

જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત

જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત

૨૩

જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત
જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત
જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત
જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત
જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત
જાણી મદમત જોલે મધી, સ્પૈરે જાણી મદમત

ખત બાકી હતો, અરધીમાં થોડા વખત બાકી રહી ગયો હતો જેથી અમને વાર લાગી છે.

જિનકે દાગ નિશાન દે, નિન્દે અટકાવે કૌન;

પુરુષ ખજાના પાન્યા, મિટિ ગયા આવાગૌન. ૫૦

જેના કાચમા નિશાન છે તેને કોણ અટકાવી શકે તેમ છે? પુરુષકોષ ખજાનો મળવાનો હવે આવાગૌન મળી ગયું છે નિશાન નવકોષ નિશાન પરમાત્માનો ભક્તિ ધર્મ અંતઃકરણમાં કરવાથી જેણે નવકોષ નિશાન પારણ કર્યું છે (જેને, મે.કુ થકને, છે) તેનું જીવન જ્યાં કોણ અટકાવે તેમ છે? મનસુખ તેને મે.કુ મેજાવણ કોણ આવરણ નાંખે તેમ છે? કરતુ પુરુષજન્મમાં તે ખજાનો મળેલો છે એટલે કે મનુષ્યજન્મ થયા પછીના રૂપ પ્રાપ્તિ કરેલી છે જેથી જે આવાગૌન નવ નવ નિજના પ્રમ.વર્ણ સેવક થઈ શકે.

અવર્ણ સર્જી નિર્દે, દિવા કમિન રોય;

દા પાટલ મિથ આય, માત્ર મયા ન કોય. ૫૧
જોઈને કોઈને એ, કોઈને નહીં એ પાટલ અને નિર્દેશ
કોઈને એ, વચ્ચે અવર નહીં હોય, સદામત મહે
તરી અવર નહીં હોય, પંડિત મહે, અધ્યક્ષીને

આને પાને જે (દે, નિર્મ) વિગતે માયે

કોના નીં સાચક રહ્યો તોયે વિગતે ન દોષ પડે

કર્મકાં આલખાય તે કલ્પે જે છે તે તે અકોટ સદા
અવધન અવધે, અવધે એવે, જે રહ્યો તે અવધે રહે છે, અવધે
અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે
અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે

અકો અકો અવધે, અવધે અવધે અવધે

અવધે અવધે અવધે, અવધે અવધે અવધે

અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે
અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે
અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે
અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે
અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે
અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે
અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે
અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે
અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે
અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે અવધે

અવધે અવધે અવધે, અવધે અવધે અવધે

અવધે અવધે અવધે, અવધે અવધે અવધે

આ દુષ્ટ દેહ પાંચાત્મ પુત્રો, સ્વર્ગ સ્થિતિ, માત્ર
 અને સ્વાધિકારો અનેદો કે તેથી અપાર તે સ્વર્ગનો ભૂલો
 પડે છે ત્યારે આ પાંચાત્મ પુત્ર પાંચાત્મ, ગાળી જાત
 જે દિગ્ગ માત્ર પુત્રો અને કે જેથી દેહો સાર્વજનિક
 કે કેવળ પાંચ પેલી પાદીમાં ગાળી જાતો મળે છે
 દુષ્ટીનું જાત પુત્રોમાં જાતો જુદું અને પાંચ પાંચ જાતો
 જાતો જાતો તે છે સાર્વજનિક દુષ્ટીને પુત્ર પુત્ર છે જાતો
 જાતો જાતો જાતો જાતો જાતો જાતો જાતો જાતો જાતો
 કુમરિ દત્તી જેમ્સિ ગર, મિરમાં જાત સાર્વજનિક
 દેહોના દેહો ગુલા, દેહ દેહોના જિવાર, પાંચ
 દેહોના દેહ જાત કુમરિ દત્તી તે જાતો

કર્મોર ચ. સે. મ. કહે છે કે બને તે લઈ યાત્રી નથી એકને
લઈ બીજાને છાડવાની ફરજ પડે છે. કાંતો સિ. ખાનો દાણો
વર્ષ શહે અને કાંતો વાગનો દાણો લઈ શહે. તેથી જ રોને
મનુષ્યને દેવપણું પ્રાપ્ત થતાં તે કેવો રોને સિવા મન સખી
શહે? કાવ્યકે બેપણામા-દેવપણામા તે કીકીનો માફક બને
શુભાયે છે. મનસખ અકે ૧૫૫ મદન કરવું એકું કર્મોર
વાલેબનુ કહેવું છે.

આગા પિછા દિવ કરે, સદગત મિત્રે ન આપા)

સો ભામી રાજકોટકા, બાંધા વમપુર જાય. ૫

મનને ધિર નહિ રાખત આત્મ પાછળ મનહોઝરે
 છે તેથી । તનપદ । નદગમ્ય આવીને મારી જતું નથી
 પરંતુ તેનો વશ હોઈનેજ વચી અને છે અને આંખે દ્રાવે
 વમખુન્ન, અથ ઇ મનહર ધિરમને પચરજજન ન
 દેવ.દ. રિર ન. ન. વગી નવ. તમ દેવનુ આદ્યે ન
 રૂપ રૂપ તાં ન ર ન રૂપે વ. યજ નરજમાજ અરૂપે

ਸ੍ਰੀਮਤੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਕੌਰ, ਡਿ. ਪੀ. ਡੀ. ਆਰਟਸ, ਡਿ. ਡੀ.

मन्त्रिभूति ने, राजा, मम अट्टे इत होय. १

[illegible]

[illegible]

અને દિગ્ગિ પાદા દેહ થા, અંદિ નમો બિલાય
 બિદ્દી બિદ્દી પાદદ, રાજ ભંડો કબજાવ.
 સુદ્ધ દિગ્ગિ નો પાદા ખે, દામ લિયે દશિયાવ.
 અભદ્ધી મદ્દ લન દેખવા, કાલ સો ગયા ગામ

૪૪

૮૧

આપણા ગુણોને આપે દિગ્ગિ પાદે, અભદ્ધ- ૧૨૦૬

મે, અને રહેવાનું મકાન પણ, કાલેના કાલેના મન ૧૨૦૭
 મે, રાત્રી દાસાને ૬ થા. કે. દિગ્ગિ ૧૨૦૮ ૧૨૦૯ ૧૨૧૦ ૧૨૧૧
 થા. દાસોને પણ અમિત હો મન આપે ૧૨૧૨ ૧૨૧૩
 દશિયાવે તો આદ્ય. દેવે પાદે ૬ થા ૧૨૧૪ ૧૨૧૫ ૧૨૧૬
 અભદ્ધો ૧, અભદ્ધ ૧૨૧૭ ૧૨૧૮ ૧૨૧૯ ૧૨૨૦ ૧૨૨૧
 દેખવાનું ૧૨૨૨ ૧૨૨૩ ૧૨૨૪ ૧૨૨૫ ૧૨૨૬ ૧૨૨૭ ૧૨૨૮ ૧૨૨૯
 દેવે મેળે ૧૨૩૦ ૧૨૩૧ ૧૨૩૨ ૧૨૩૩ ૧૨૩૪ ૧૨૩૫ ૧૨૩૬ ૧૨૩૭

અભદ્ધો કદને રાત્રે રહેતે પણ ૧૨૩૮ ૧૨૩૯ ૧૨૪૦ ૧૨૪૧ ૧૨૪૨

દેવે ૧૨૪૩ ૧૨૪૪ ૧૨૪૫ ૧૨૪૬ ૧૨૪૭ ૧૨૪૮ ૧૨૪૯ ૧૨૫૦

અને ૧૨૫૧ ૧૨૫૨ ૧૨૫૩ ૧૨૫૪ ૧૨૫૫ ૧૨૫૬ ૧૨૫૭ ૧૨૫૮ ૧૨૫૯ ૧૨૬૦
 અભદ્ધો ૧૨૬૧ ૧૨૬૨ ૧૨૬૩ ૧૨૬૪ ૧૨૬૫ ૧૨૬૬ ૧૨૬૭ ૧૨૬૮ ૧૨૬૯ ૧૨૭૦
 અભદ્ધો ૧૨૭૧ ૧૨૭૨ ૧૨૭૩ ૧૨૭૪ ૧૨૭૫ ૧૨૭૬ ૧૨૭૭ ૧૨૭૮ ૧૨૭૯ ૧૨૮૦
 અભદ્ધો ૧૨૮૧ ૧૨૮૨ ૧૨૮૩ ૧૨૮૪ ૧૨૮૫ ૧૨૮૬ ૧૨૮૭ ૧૨૮૮ ૧૨૮૯ ૧૨૯૦
 અભદ્ધો ૧૨૯૧ ૧૨૯૨ ૧૨૯૩ ૧૨૯૪ ૧૨૯૫ ૧૨૯૬ ૧૨૯૭ ૧૨૯૮ ૧૨૯૯ ૧૩૦૦
 અભદ્ધો ૧૩૦૧ ૧૩૦૨ ૧૩૦૩ ૧૩૦૪ ૧૩૦૫ ૧૩૦૬ ૧૩૦૭ ૧૩૦૮ ૧૩૦૯ ૧૩૧૦

એટલે કેમાન નાંખો હઈ ચાલવા માંડ્યું. પરમાત્માપ્રભિરૂપી
 નિશાન મારવા માટે-તે પ્રાપ્ત કરવા માટે આ હવે ઘણું
 તીર ચલાવ્યાં ઘણી રીતે (દેતપત્ર હે. ૧૦) પ્રયાસ કર્યો
 પણ એકે રસ્તે ત્યામુખી પહોંચા યજ્ઞ નહિ નેથી
 આખરે ઢાસી જઈ આ ત્યજ દેહ છેડી તેણે ચાલવા
 માંડ્યું. પરંતુ હેવટકુખી ધાડેડું નિશાન પાડી યજ્ઞમું
 નહિ. એ ભાવાર્થ. ત્યાડે હવે અંતનપણુ જ્ઞાને કહેવું એ
 રાખી નિચર કરવો આવડ્યકે. એમ ધારી હવે કબીર
 સાહેબ અઢે. જાનનુ અ. ૧. ૩. ૭.

૭ અંદાજ જ્ઞાન અગ.

સખૈ ખેલૌના ખાંડ મંચઃ ખાંડ ખેલૌના માહિ,
 તૈસે મેલ્ય જગ યનમ, યનમ જગતઃ માહિ. ૧

ખાંડ નાંખીને જગતે મેલ્યું. ૧. ૧. ૧. દ્રષ્ટવર્થે કહે
 જે કે ખાંડના મેલવાથી જગતે મેલ્યું. ૧. ૧. ૧. તે છે જ્ઞાન ખાંડ
 નાંખવાથી જગતે મેલ્યું. ૧. ૧. ૧. જ્ઞાન નાંખવાથી જગતે મેલ્યું
 ૧. ૧. ૧. જ્ઞાન નાંખવાથી જગતે મેલ્યું. ૧. ૧. ૧. જ્ઞાન નાંખવાથી જગતે મેલ્યું
 ૧. ૧. ૧. જ્ઞાન નાંખવાથી જગતે મેલ્યું. ૧. ૧. ૧. જ્ઞાન નાંખવાથી જગતે મેલ્યું
 ૧. ૧. ૧. જ્ઞાન નાંખવાથી જગતે મેલ્યું. ૧. ૧. ૧. જ્ઞાન નાંખવાથી જગતે મેલ્યું
 ૧. ૧. ૧. જ્ઞાન નાંખવાથી જગતે મેલ્યું. ૧. ૧. ૧. જ્ઞાન નાંખવાથી જગતે મેલ્યું

કસોટી ક્યાં વગર—સત્યનું શોધન ક્યાં વગર જગતને તે
અસત્ય સિદ્ધાન્ત વહાલો લાગ્યો છે. જેથી મારી માથે જેકું
લીનો બોલો નાંખી અન્યના ક્યારાને પાણી પાય છે. એને
અભિપ્રાય એવો છે કે સાધુ અમુક ગુરૂનો શિષ્ય ઠહેપાય
છે, સાધુ ઉપર ગુરૂ હોય છે અને ગુરૂ ઉપર મુક્તિનો બોલો
ન ક્યામાં આવે છે. જેઓ જામમા નાખી અનુમાન, કલ્પના
બામ, અધ્યાસાદિની વાણી શિષ્યના અંતરજ્ઞમાં ઉતારે
છે આથી શિષ્યને ન ગુરૂ અનુમાન કે તે ન જણાવતા
કાંઈ મુદુજ જણાવે છે તેથી તેનું કન શી રીતે થઈ શકે
એ જાણાર્ય.

ગુંડાંકા ગુંડા મિત્ર, અધિકા બદલે સનેહ;

ગુંડાંકા માંચા મિત્ર, તખ્તી દૂર નેહ. ૪

દુનિયાનો નિયમ છે કે જ્યાં ન જુડે મળતા રનેહમ
જાહે થાય . . પરંતુ જો જાડ મનુષ્યને સચો મનુષ્ય મળે
તો તરતજ રનેહ તુટી જાય . . કારણ કે હલચલા વિચાર
એક સરખા નોંતા રનેહ સાંગા વખત ટકી શકતો નથી.
અક અકાનમા બં તરવાર રહી શકતી નથી.

કાંબરા લગજ સોકડી, બોલે નાહી સાંચ;

જાનિપુત્રિ કચન તજ, કયો તું પકરે કાચ. ૫

કર્મીર સાહેબ કહે છે કે તુ લોકલાજથી ભય સત્ય
બોલ શકતો નથી. પણ જાણી જાણને કચન (હીરો) દોષી દર્શ

વૈદ્યેતી, નિષ્ક્રમકાર, ચૈરામ્, સંતક, કળીર-પરીચયકી માખી, અંગી-
માંવ રાખ્, એકવીસ કેસ, પારખ વિચાર આદિ ધજા વિષયો છે. ૨-૧૮

બા.સ. ઉપદેશ—૧૫,૨ સાદેગની બારખરી ૦-૪

भीनगीता—भांसे ऋषय निषेध. १—२॥

રાજનીતી સમ્બંધ—આમાં ૭ તરંગ છે જેમાં મ.મ.મ.વાદિ

અંદાજ, આકાશ કર્મકાર્ય, દિપાસના, જ્ઞાનમાર્ગ, યાત્રામાર્ગ,
અભિજ્ઞાન, સત્યજ્ઞાન રહેણી તથા જીવનમુક્ત સ્થિતિવર્ણની છે. ૧-૪

विषयसूची—इसा, सत्य, शीत, विचार, धर्म और प.प.ने।

૨૨. અમે હવે સૂચના પ્રાપ્તિનું શંકાસ્પર્શી સાથે વર્તીએ. ૧-૨

(प्रवेशद्वार) — धर्म, इतिहास, व्यवसाय, भाषा, मन, कला, विज्ञान

अथ क्रि. शान. पैरा. ८, टिप्पण, ६३ आदिग. पृष्ठ ६ १-२

પ્રેરણાપત્રનાકરે—મીડેમ હામિદ દામ ૨૫/૧૧/૭૫. ૧-૪

શાહદાવજી તથા સહાયક—જાર પચ્ચેના નીચેનિર્વા

આદિ રાખા છે

સત્ય ક્રાંતિની માખી--આમા લગભગ ૧૦૦ માખીઓ

[illegible]

2018년 1월 1일 ~ 2018년 12월 31일 까지

1-1

सुवर्णमय पुरातन शिल्प—(अथवा नं.)

[illegible]

પ્રતિબદ્ધ : દરમયાન, આલેક્ષા, કામાયની, ડાંગર રીઝવ વગેરેના
દરમયાન ડાંગર રીઝવ, આલેક્ષા રૂપ ટિપ્પણ મળે છે.

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

મહાદેવ રામચંદ્ર જાગૃતિ મુક્તસેતર,

[illegible]

